

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמוד
תוספות
לעשרת מצוות
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייזר שליט"א

353

פרשת תזריע מצורע תשפ"ה

דיני ימי העומר

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

קביעת ימי העומר שנוהגים בהם אבילות

איזה ימים נוהגים בהם אבילות

א שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לר"ע, וכולם מתו בין פסח לעצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה (גמ' יבמות דף ס"ב ע"ב), ולכן נוהגים בימים אלו קצת דיני אבילות (שו"ע סי' תצ"ג ס"א), ומבואר שהדינים נובעים מדין אבילות, אמנם ישנם גם מקורות המראים שאלו הם ימי דין, ולכן אין נוהגין בהם דברים של שמחה (אבודרהם, שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' מ"ד).

ב נחלקו הפוסקים באיזה וכמה ימים מתו, ויוצא נפ"מ באיזה ימים אנו נוהגים מקצת דיני אבילות, וכמה מנהגים נתייחדו עפ"י, וכמו שיבואר.

ג **שיטה א'** מתו למשך ל"ד ימים שלימים הראשונים לאחר הפסח (מדרש הובא בביאה"ל ד"ה יט). ולדיעה זו נוהגים דיני אבילות למשך ל"ד יום מתחילת העומר דהיינו מיום שני של פסח עד ל"ד בעומר, כנגד הימים שמתו. וביום ל"ד עצמו אפשר להקל בדיני אבילות כבר בבוקר לאחר הנץ החמה מדין מקצת היום ככולו והיינו דעת המחבר (שו"ע סי' תצ"ג ס"ב), ולדיעה זו אין להקל כלל בדיני אבילות אפילו ברח"ח אייר (שו"ע סי' ג) או בל"ג בעומר, אך בחג הפסח עצמו אין אבילות.

ד **שיטה ב'** מתו למשך ל"ג ימים שלימים הראשונים (ביאור הגר"א), ונוהגים דיני אבילות למשך אותם ל"ג ימים הראשונים, ואפשר להקל בדיני אבילות בבוקר של ל"ג בעומר מדין מקצת היום ככולו, אבל לא בלילה של ל"ג, וכך ס"ל להרמ"א (שם ס"ב) [הצד השוה בין ב' שיטות אלו הוא שנוהגים דיני אבילות רק בימים שמתו ממש].

ה **שיטה ג'** מתו במשך כל הימים בין פסח לעצרת חוץ מט"ז ימים של שמחה שאין אומרים בהם תחנון [ז' ימי פסח עם אסרו חג או יו"ט שני, ימי ו' שבתות, ב' ימי ר"ח אייר ויום ר"ח סיון], שהם סך הכל ל"ג ימים שלימים (בשם תוס'), וכנגד ל"ג ימים אלו שמתו, קיבלו ישראל על עצמם קצת דיני אבילות לסך הכל ל"ג ימים, אלא שבחלוקת הל"ג ימי אבילות יש כמה מנהגים איך לחלקם, וכיבואר.

ו **א.** יש שנהגו לנכות ט"ז יום מתחילת העומר דהיינו מיום שני של פסח עד יום ב' דר"ח אייר שאין נוהגים בו דיני אבילות, ונוהגים קצת דיני אבילות לאחר מכן עד עצרת, שהוא סה"כ ל"ג יום (ב"ה, מג"א סק"ה), למרות שהימים שנוהגים בהם אבילות אינם אותם ימים ממש שמתו בהם. מנהג זה הוזכר ברמ"א (ס"ב).

ז **ב.** לדיעה זו יש יום אחד שאפשר להקל בו מטעם מקצת היום ככולו, ובחרו ביום ל"ג בעומר מאיזה טעם (פמ"ג), ולכן מותר להסתפר בל"ג בעומר בבוקר, אבל מיום ל"ד והלאה שוב אסור עד עצרת (רמ"א ס"ג) ואפילו ברח"ח סיון אסור (מג"א).

ח **ומ"מ** לדיעה זו מותר להסתפר גם בערב שבועות, אע"פ שהוא מן הימים שנוהגים בהם אבילות, מקילין בו מדין מקצת היום ככולו (מחצית השקל).

ט **ב.** עוד מנהג הוזכר בפוסקים לפי שיטה ג' הנ"ל, שנוהגים איסור מא' דר"ח אייר עד ג' סיון בבוקר, דהיינו שמקילים בג' ימי הגבלה, וביום א' דימי הגבלה מהבוקר מטעם מקצת היום ככולו, וכדי להשלים ל"ג ימי אבילות, מוסיפים שני ימי ר"ח אייר לימים שנוהגים בהם אבילות (מג"א סק"ה).

י **ולפי** מנהג זה אין להקל כלל ביום ל"ג בעומר עצמו שהרי צריכים יום זה להשלים לימי האבילות, (ט"ז סק"ב), וי"א דמ"מ בל"ג בעומר עצמו גם מקילין בו מהבוקר מדין מקצת היום ככולו (חיי אדם הובא במ"ב), אבל הטעם אינו מבואר.

יא **ג.** עוד מנהג הוזכר שנוהגים אבילות בימים מיד לאחר הפסח עד ר"ח סיון ולא עד בכלל, ובשני ימי ר"ח אייר ול"ג בעומר עצמו נוהגים בהם היתר (דרך החיים הובא במ"ב סקט"ו), וי"א שכך מנהג א"י לנהוג באיסור תספורת ונישואין מפסח ועד ר"ח סיון, וביום ר"ח סיון מותר (ספר א"י להגרמ"ט סי' ח"י אות ב').

יב **שיטה ד'.** הוזכר עוד מנהג שנהגו אבילות כל הימים מאסרו חג פסח עד חג השבועות, חוץ מימי ר"ח אייר ור"ח סיון (מג"א שם) ומנהג זה אינו מוזכר ברמ"א, ומשמע דלא ס"ל כן.

יג **שיטה ה'.** עוד שיטה מוזכרת בפוסקים, והוא, שמתו בין פסח לעצרת אבל רק למשך ל"ב ימים ולא ל"ג ימים, ולפי שי' זו אפשר להקל בדיני אבילות מיד בכניסת ליל ל"ג בעומר, בין לנישואין (לקמן אות ל"ד) ובין לענין תספורת (לקמן אות כ"ט), ולש' זו מובן היטב למה א"א תחנון בערב ל"ג בעומר במנחה דהוה כמו כל ערב יו"ט (לבוש סק"ב, א"ר סק"ח, שו"ע הרב ס"ה), אמנם רוב הפוסקים לא נוקטים כשיטה זו.

קביעת מנהג

יד **לגבי** המנהגים השונים מתי לנהוג אבילות בימי הספירה, לא ינהגו בעיר אחת מקצת בני אדם מנהג אחד ומקצת בנ"א מנהג אחר משום איסור לא תתגודדו (רמ"א ס"ג).

טו **י"א** שדין הנ"ל של איסור מנהגים שונים משום לא תתגודדו שייך רק בעיר שכולם נזקקים לרב וביהכנס' אחד בקהילה אחת, אבל בעירות גדולות בימינו שמקובצים יהודים ממקומות שונים ויש הרבה בתי כנסיות ורבנים וקהילות נפרדות, אין בזה משום לא תתגודדו (שו"ת אג"מ ח"א סי' קצ"ט).

טז **במקום** שאין מנהג קבוע יכול אדם לנהוג שנה אחת כמנהג אחד ושנה אחרת כמנהג אחר (שו"ת חת"ס סי' קמ"ב, שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' פ"ד).

מדיני אבילות בימי העומר

תספורת

יז **נוהגים** שלא להסתפר בימי הספירה (שו"ע סי' תצ"ג ס"ב) בימים שנוהג בהם מקצת דיני אבילות לפי השיטות והמנהגים הנ"ל.

יח **גברים.** איסור תספורת הוא על כל מקום שיש כינוס שעורות, ולכן נוהגים איסור על שעירות הראש והזקן (שו"ע סי' תקנ"א ס"ג) ואם השפם [mustache] מעכב את האכילה מותר לקצצו (שו"ע ומ"ב שם), ומה שפעם דנו הפוסקים אם מותר לגלח הזקן לצורך פגישה עם שר חשוב (שו"ת זרע אמת סי' ס"ט), היום שגם באומות העולם ואצל השרים מצוי ומקובל שיימצא אדם לא מגולח א"כ נפל היתר זה, ועל כל אדם לנהוג כפי השו"ע.

יט **נשים.** מנהג איסור תספורת נוהג גם אצל נשים בשערות ראשן ובכל מקום שיש כינוס שעורות, אמנם מריטות שעורות בודדים אינם בכלל תספורת, ולכן מותר להן לסדר גבות עינים ולמרוט שעורות בודדות בגוף כשמפריע להן (מור"ב בשרות שבט הקהתי ח"ה סי' צ"ח אות ג'), וכמו כן מותרת להעביר שעורות רגלים בעת הצורך (אוצר הלכות סי' תצ"ג אות ז'), כמו כן מותרת להמשיך עם סדרת טיפולי לייזר להסרת שער.

כ **לצורך.** כשהתספורת הוא לצורך, כגון לצורך רפואה, או שהוא רק מקצת שער כדי ליישרו, או בנערות ששערותיהן יורדות ומפריעים לעיניהם, או במקרה של כינים וביצי כינים או חטטים בראש (הליכות אבן ישראל), מותר לגלח השערות. וכן באופן שעל פי הלכה או לצורך מצוה יש צורך לתספורת כגון לצורך צניעות כששערות יוצאות מתחת לכיסוי ראש של נשים או שערות שבצדעות (פמ"ג, הגר"ש וואזנר קובץ מבית לוי בין המצרים) או כשהשערות ארוכות יותר מדי וגובל בגדרי צניעות, מותר בתספורת.

כא **קטנים**. גם קטנים מתחת לגיל חינוך נוהגים לא לספר להם והטעם משום עגמת נפש וגדולים (ע"פ שעה"צ סי' תקנ"א סקצ"א), אמנם כשמפריע לילד ולא להוריו, מותר לספר להם.

כב **חלאקה**. מעיקר הדין היה מותר לעשות חלאקה דהיינו תספורת הראשונה לילד בן שלש, שהרי אין זה נחשב לתגלחת אלא לעשיית פיאות (ש"ת תורת יקותיאל מהר"ק סי' מ"ז), מ"מ המנהג הוא להמתין עד ל"ג בעומר, ואז מותר לספרו גם בליל ל"ג בעומר ואינו צריך להמתין עד בוקר של ל"ג בעומר כמו בגדולים, או לל"ד כפי דעת המחבר (עי' גליון 265), ואף לנוהגים כמנהג אר"י לא להסתפר בכל ימי הספירה (לקמן אות כ"ט), מ"מ חלאקה נוהגין לעשות ביום ל"ג בעומר (אריז"ל).

כג **ברית או חתן**. מותר להסתפר לצורך מצוה גמורה אפילו לילה שלפני קיום המצוה (מ"ב סק"ג) כגון בעלי ברית (רמ"א סי' תצ"ג ס"ב) דהיינו המוהל, הסנדק ואבי הבן אבל לא הסבים או הקוואטר (מ"ב שם סק"ב), וכן חתן לצורך נישואין או שבת אויפרוף (שערי תשובה שם), אבל לפדיון הבן אין להסתפר שלא מצינו שהתירו לצורך זה.

כד **נער בר-מצוה**. נחלקו הפוסקים אם נער בר-מצוה מותר להסתפר לכבוד הבר-מצוה שלו, יש שמתירים (מקור חיים לחוות יאיר ס"ב), ויש שאוסרים כמו שאינו פוטר מתחונן (ש"ת משנה הלכות ח"ו סי' מ"ה), ובמקום צורך יש לסמוך על המקילין להסתפר עכ"פ בעודו קטן לפני הבר-מצוה (הגרש"א הליכות שלמה פסח פ"א סט"ז).

כה **סַבָּר [barber]**. מי שנוהג איסור תספורת בזמן שעל פי מנהגו אסור להסתפר, מעיקר הדין מותר לספר את מי שנוהג היתר תספורת על פי מנהגו, שאין האיסור משום אבילות לספר אלא להסתפר (הגרש"א, הליכות שלמה ניסן פ"א דבר הלכה אות ל"ה).

כו **ציפורניים**. מותר לגזור ציפורניים בימי העומד בלי שום הגבלות [קיבלנו שאלות על זה...]

נישואין

כז **נישואין**. נוהגין שלא לישא אשה בימי העומר שנוהגים בהם מקצת דיני אבילות (ש"ע שם ס"א), ואף נישואין שניים אסור (כף החיים סק"ג), חוץ ממחזיר גרושתו שמותר שאין בו שמחה כ"כ (מ"ב סק"א).

כח **לחיים ותנאים**. מותר לעשות שמחת 'לחיים' בעת גמר שידוכין וכן סעודת תנאים בימי הספירה מטעם שמא יקדמנו אחר (מ"ב סק"ג), ומותר לשיר בפה ניגוני חתן כשיושבים במקום אחד אבל אסור לרקוד לכבוד השמחה (מ"ב שם), וכל שכן שאין לזמר בכלי שיר אפילו בלי רקידה (ש"ת מנחת יצחק ח"א סי' ק"א).

מנהג אריז"ל – כל ימי העומר

כט **תספורת**. מנהג אריז"ל שלא להסתפר בכל ימי הספירה עד ערב שבועות (פרי עץ חיים ספה"ע פ"ז), או בליל ערב שבועות (פקודת אלעזר סי' תצ"ג ס"ב, הגרמ"א פריינד במרא דשמעתתא אות ר"ד) [ו"א עד מ"ח לעומר (ש"ת מנחת אלעזר ח"ג סי' ס"ה)] ואינו משום אבילות אלא ע"פ קבלה משום שהם ימי דין (כנ"ל אות א', ש"ת אור לציון ח"ג פ"ז תשובה ו'), והמזדקדים נוהגים כן (ארחות רבינו ח"ב עמ' צ"ה) ואפילו כשיש להם ברית מילה (שערי תשובה סק"ח).

ל **נישואין**. מנהג אריז"ל לנהוג איסור תספורת כל ימי העומר וכן"ל, ונחלקו אם זה גם לענין נישואין או דוקא לענין תספורת, י"א דלענין נישואין מותר לערוך נישואין בל"ג בעומר אפילו לפי מנהג אריז"ל (ש"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' ס') [אלא שהחתן אינו מותר להסתפר לכבוד החתונה].

לא וי"א שמנהג האריז"ל נאמר גם לענין נישואין (ש"ת דברי יואל ח"א סי' כ"ו אות א').

כלי שיר

לב נוהגים איסור ריקודין ומחולות בימי העומר וכל שכן כשהן של רשות (מ"ב סק"ה).

לג מנהג העולם לא לשמוע נגינה מכלי שיר בימי העומר, אפילו כשאינו מלווה בריקודים ומחולות, משום שאיסורו נלמד ק"ו מדין ריקוד ומחול (ערוה"ש ס"ב, ש"ת אג"מ אר"ח ח"א סי' קס"ו, ש"ת מנחת יצחק שם).

לד **מוזיקה מוקלטת**. גם שמיעת כלי נגינה המוקלטים בכלי שמיעה אסור בימי העומר מטעם הנ"ל (ש"ת אג"מ שם, ש"ת צ"א חט"ו סי' ל"ג).

לה **מוזיקה ווקאלית [vocal]**. היום הרבה המציאו הקלטות של ק"א, אפ"ע, עם שירה בפה ללא ליווי בכלי זמר, מיוחד לימי העומר ולימי בין המצרים, וכותבים עליהם שהם באישור רבנים [כשלא מפרטים שום שמות של רבנים...], ולמעשה, גדולי הפוסקים אוסרים זאת, ובפרט כשהם משמיעים בפה גם קול של כלי נגינה, שס"ל שגם זה נחשב שיר ע"י כלי (ש"ת שבת הלוי ח"ב סי' נ"ז אות ב', וזח"ח סי' קכ"ז אות ב', הגר"נ קרליץ, חוט שני שבת ח"ד עמ' שע"ט, הגרש"א, תורת המועדים ס"ה אות א', מו"ר בעל קנה בשם).

בית המדרש קהל אברכים
רח' תובל 1 (מעל ביהמ"ד החדשי טשערנאביל) פניה"ק ירושלם תוכב"א
מנחה וקבלת שבת 25 דקות אחר הדלקת נרות
פ' תזריע מצורע: בשעה 7:09
שחרית: בשעה 9:00
הגבאים

ומן האמת, כבר נדחקו הפוסקים להתיר שמיעת הקלטות של שיר בכל השנה מאחר שהוא נגד הדין משום זכר לחורבן (ש"ע סי' תק"ס ס"ג), ולא התירו אלא משום חולשת הדור וכדומה, ולכן לכל הפחות יש לנהוג איסור כעיקר הדין בימים שנהגו קצת דיני אבילות כימי העומר וימי בין המצרים, ולא להיות מושפע מפרצות הדור שמוציאים הקלטות אלו כדי להרוויח כסף ומקרים גם מעט רגשי אבילות הנשארו בתוכינו.

לז **חנויות**. ולדאבוננו יש חנויות שמשמיעים שירים אלו בתוך חנויותיהם בימים אלו כדי להנעים ללקוחות הנכנסים אליהם ליתן להם מרגוע כדי לפתוח לבם וכיסם בקניות, ואם הם רוצים להורות היתר לעצמם מטעמים שונים, זהו אחריותם, אבל אין להם להכשיל אחרים יראים ושלמים שרוצים לשמור על דיני אבילות כדין וקנהוג לא לשמוע שום מוזיקה גם אקאפעלא.

לח **לצורך רפואה**. מותר לשמוע כלי זמר שלא לצורך שמחה כגון לחולה כדי לחזק את רוחו (הגרש"א, הליכות שלמה פסח פ"א הערה 54, הגר"נ קרליץ), וקבוצות וארגונים מותר להם להסתובב בבתי חולים להשמיע ולשמח החולים ואשרי חלקם. וכן מי שיש לו מרה שחורה וקצת דיכאון [depression] (הגר"ח קנייבסקי), אך עדיף שיסמע לבד כגון באוזניות [earphones], כשהדבר אפשרי, ולא ישמע לאחרים.

לט **מוזיקה בטלפון ושעון מעורר**. כשיש רינגטון בטלפון שקולו עשוי ממוזיקה, אין צריכים להחליף אותו, שהרי לא שומעים את זה לצורך שמחה אלא להכיר שטלפון אישי שלו מצלצל, וכמו כן מותר לשמוע מוזיקה בשיחה ממתינה שהרי אין זה לצורך שמחה. כמו כן כשיש **שעון מעורר** המשמיע מוזיקה, מותר להשתמש בו, שהרי אין שומעים לזה לעורר שמחה אלא להתעורר ליום חדש, ואדרבה מחפשים בדרך כלל להשקט אותו.

מ **קטנים**. מותר לקטנים כמו עד גיל 4 לשמוע מוזיקה כשהם צריכים לכך להרגעה או כדי להירדם כשיש צורך לזה שהרי צרכי קטנים הם כדיני חולה.

מא **סיפורים עם רקע מוזיקה**. כשיש הקלטות של סיפורים לילדים וברקע יש מוזיקה אבל העיקר הסיפורים, מותר לשמוע לזה.

בגדים חדשים

מב **מעיקר הדין**. אע"פ שנוהגין מקצת דיני אבילות בימי הספירה, בעיקר דברי הפוסקים לא מצינו שיש איסור ללבוש בגדים חדשים או לברך שהחינו בימי הספירה, והרי זה יותר קל מדיני אבילות הנוהגים בימי בין המצרים, ולכן מעיקר הדין מותר ללבוש בגדים חדשים בימי הספירה (מאמר מרדכי סק"ב, ליקוטי מהר"ח מנהגי ימי העומר, הליכות אבן ישראל עמ' ר"ד ועוד).

מג **מנהג העולם**. מ"מ מנהג העולם להחמיר בזה שלא ללבוש בימי העומר בגדים חדשים חשובים המעוררים שמחה שלא קונים בתדירות או שבדרך כלל מברכים עליהם 'שהחינו', כגון חליפה, בגד חדש של שבת, כובע חדש, פאה חדשה, וכדומה (יסף אומץ סי' תתמ"ה, לקט ישר עמ' צ"ז, ש"ת בצל החכמה ח"ד סי' מ"ח, ש"ת מהר"י שטייף סוף סי' רמ"ט), אם לא שהוא לצורך גדול כגון שנקרע לו החליפה או שנתיישן לגמרי ובוש ללבושו וכדומה.

מד אבל בגדים שאינם חשובים שאין מעוררים שמחה וקונים אותם בתדירות אין הקפדה כלל לא לחדשם בימי העומר, כגון חולצה, בגדים תחתונים, נעליים כשצריכים להם, משקפיים, בגד בסיס, בגדי חול לילדים.

מה **קניית בגדים**. היות שאין אנו מברכים היום ברכת שהחינו בעת קניית בגדים חדשים, ואם כן, אז מברכים בשעת לבישה, א"כ אין הקפדה לא לקנות בגדים בימי הספירה (כף החיים סי' תקנ"א סקפ"ח).

מו **ברכת שהחינו**. אם נזדמן לו בימי העומר פרי חדש או בגד חדש מהמין שמברכים עליו שהחינו, מותר לברך עליו 'שהחינו' (מ"ב סק"ב).

מז **חתן או בר-מצוה**. חתן או בר-מצוה מותר לו ללבוש בגדים החדשים לצורך השמחה, שהרי נחשב כאין לו בגדים אחרים שאינו מן הראוי ללבוש את בגדיו הישנים, ואם יכול לחדשם לכבוד שבת עדיף (אוצר הלכות סי' תצ"ג אות כ"א).

גליון זה נתרם לז"נ האי צדיק ופועל ישועות רבי ישעיה ב"ר משה זצוקל"ל
מקערעספיר – ג' אייר תרפ"ה
במלאות מאה שנה להסתלקותו
נתרם ע"י הרה"ח ר' יהושע שמואל בלייער הי"ו

לע"נ ר' דוד ליב
ב"ר שלמה זלמן
הבחן ז"ל
לא השאיר זש"ק
נפטר ב' אייר

גליון זה נתרם ע"י ידידנו האברך הרב אשר אברהם הי"ו
לע"נ חמותו מרת רחל גרינמאן ע"ה
בת ר' חיים משה ראבערמ' ז"ל
נפטרה ערש"כ ה' אייר תשע"ח